

Kako žive žene u zatvorima?

Maja Bjeloš, Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Ključne reči: zatvor, ljudska prava, rod, bezbednost, srbija, sankcije, žene, civilno društvo
Citiranje: Maja Bjeloš. 2011. *Kako žive žene u zatvorima*. [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

O ljudskim pravima žena u zatvoru u Srbiji sprovedeno je malo istraživanja. Osim stručnjaka za ovu oblast, javnost je u nedovoljnoj meri upoznata sa ovom temom. Za sada je poznatija da je najveći broj žena u Kazneno-popravnog zavodu za žene u Požarevcu (KPZ) osuđeno za različita krivična dela koja su počinjena uglavnom zbog dugogodišnjeg nasilja u porodici. Šta više, broj osuđenih žena koje su prethodno bile zlostavljane u konstantnom je porastu i prema podacima češće se osuđuju nego zlostavljači.

O uslovima života žena u zatvorima i njihovim pravima govorili su: Jasmina Nikolić, Viktimološko društvo Srbije, Anka Gogić Mitić, upravnica Kazneno popravnog zavoda za žene u Požarevcu i dr Vesna Nikolić-Ristanović, direktorka Viktimološkog društva Srbije, na konferenciji za novinare u Medija centru povodom početka realizacije dvogodišnjeg projekta Ljudska prava žena u zatvoru - Zalaganje za žene žrtve nasilja koje se nalaze u zatvoru.

Broj žena u zatvorima varira iz godine u godinu ali se može reći da je okviran broj od 50 do maksimalno 200 žena u zatvorima. U odnosu na broj muškaraca, žene, ipak čine malobrojnu populaciju u zatvorskom sistemu. Ova činjenica je bitna i zbog jedne druge stvari. Naime, Država odvaja neuporedivo veća sredstva za muške kazneno-popravne ustanove koji su brojniji, dok su uslovi u Kazneno-popravnog zavodu u Požarevcu veoma teški, prevashodno iz razloga što se u ženske penalne ustanove manje ulaže. Iako su preduzete neke mere na održavanju i renoviranju Zavoda, su uslovi u zatvoru još uvek daleko od zadovoljavajućih. S obzirom da se preduzete aktivnosti finansiraju iz skromnih tekućih sredstava, treba istaći da su pojedini delovi zatvora pristojno sređeni i opremljeni, ali najveći deo smeštajnih objekata i dalje zahteva hitne intervencije. To se posebno odnosi na jedno kompletno krilo zatvorenog odeljenja, ali i na brojne prostorije koje koriste osuđenice, kao i osoblje. Treba imati u vidu da su neke zgrade KPZ za žene u Požarevcu među najstarijim u sistemu za izvršavanje krivičnih sankcija Republike Srbije. Osnovna zgrada je stara 136 godina, a od izgradnje samo je dva puta značajnije rekonstruisana [(1911, i 1971. godine) ([Helsinški odbor za ljudska prava](#))].

Život žena u zatvorima nije najviše pogođen uslovima stanovanja, nego su problemi sa kojima se žene suočavaju pre svega u vezi sa nedostatkom institucionalnih i pravnih rešenja – naglasila je Biljana Stanojević iz pravno-dokumentacione kancelarije „PRADOK“. Ovo podrazumeva da je postupanje zaposlenih u KPZ do skora bilo nedovoljno pravno regulisano te su u praksi uslovi života žena u zatvorima u suštini zavisili od arbitrarnog postupanja zaposlenih koji su bili nadležni za sprovođenje zatvorskih kazni. Bitno otežavajuća okolnost za zatvorenice jeste da se presude za počinjena krivična dela često doživljavaju samo kao kazne prema počinocima, a ne kao rehabilitacija pa prevaspitanje u zatvorima, iako sastavna komponenta, često izostaje. Anka Gogić Milić skrenula je pažnju da su KPZ i Uprava za izvršenje krivičnih sankcija ozbiljno pristupili ovim problemima. Zavod je od skora, tačnije

2010. godine usvojio Pravilnik o postupanju zaposlenih prema ženama u zatvoru. U skladu sa Pravilnikom trenutno se sprovode seminari i programi obuke zatvorskih službenika. Obuke za sada vrši Uprava za izvršenje krivičnih sankcija a cilj je da svi zaposleni u KPZ prođu obuku iz oblasti rodne ravnopravnosti kako bi obezbedili senzitivno postupanje prema zatvorenicama.

Uloga organizacija civilnog društva je u ovom segment posebno značajna, jer kroz zajedničke projekte i stručnu pomoć eksperata iz nevladinog sektora, KPZ može da vrši dodatnu edukaciju i obuku zaposlenih. Istovremeno kroz različite programe predstavnici OCD mogu da pruže podršku ženama i da ih kroz osnaživanje pripreme za povratak u zajednicu.

Šta posle izlaska?

Srbija nema sistem postpenalne zaštite u ovom trenutku. To znači da su žene koje su odslužile kaznu, nakon izlaska iz zatvora prepuštene same sebi i da nemaju kome da se obrate što ih dovodi u veoma tešku poziciju, jer se tokom reintegracije u društvo suočavaju sa brojim problemima. Stoga bi u periodu nakon izlaska iz zatvora ženama, ali ne samo njima, od velikog značaja bilo postojanje službe koja bi im pružila podršku i olakšala njihov povratak u zajednicu. Ovaj institut koji je postojao tokom socijalizma, ukinut je devedesetih godina. Usled nedostatka sistema podrške i zaštite prava žena, krug nasilja se često ne prekida po izlasku iz zatvora i broj povratnica je prilično visok.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd

Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334

Email: office@bezbednost.org

Web: www.bezbednost.org